

בזכות חמ"מ ובגנות חמ"ט

עדי רז, נתיב הל"ה

לגבי אותו ק"ג. שום הגיון כלכלי אינו סובל צורת חישוב כזו, מה גם שמחירו של ק"ג מסוג אחד ידוע מראש (הקנס) ואילו את מחיר הק"ג מהסוג השני (אחיו התאום) – ימים יגידו.

בתנאים כאלה קשה לקבל החלטות כלכליות ואם אין המחיר הכלכלי ידוע, בוודאי שקשה לקבוע אינדקס סלקציה לחלב ולשומן במערכת טיפוחית.

הסתמכותה של המערכת הטיפוחית על חמ"מ נובעת מההנחה הבסיסית של מהימנות בדיקות השומן. אני כופר בהנחה בסיסית זו.

הטבלה מוכיחה את הפער העצום הקיים בין שלוש המערכות הבודקות וקובעות את תכולת השומן:

טור 1 מכיל את תוצאות בדיקת השומן הכללית בבקורת. טור 2 כולל את תוצאות בדיקת השומן הכללית כפי שחושבו מהתוצאות הבודדות של הפרות. טור 3 מביא את תוצאות הבדיקה בתנובה, שעל פיה קיבלנו את התמורה הכלכלית.

ברשימתו של "חמ"מ או חמ"ט?" ("משק הבקר והחלב" 180) קלע מוטי אישיאיר לדעתם של בוקרים רבים. ברצוני לצרף את קולי ולתמוך בקריאתו להכיל בדו"חות המחשב את נתון הפרש החלב בנפרד מנתון הפרש אחוז השומן או כמות השומן.

הייתי שותף לדיון בוועדת ספר העדר שדנה בהצעותיו של מוטי. גם אני נפלתי בפח ההבטחה, שמעכשיו, אחת ולתמיד, יהיה יחס המחירים 10:1. ולא הוא. הגדילו לעשות שליחינו בתנובה שלאחרונה קבעו תקנה מוזרה:

1. הניכוי עבור חוסר שומן (פחות מ-3.2%) יחושב מדי חודש לפי 10 ליטר חלב לכל ק"ג שומן;

2. העודף מעל 3.2% שומן ישולם לפי 4 ליטר חלב לכל ק"ג שומן, תשלום זה מהווה מקדמה עד לעריכת חשבון חצי שנתי ויעודכן לפי התמורה בפועל(!).

עכשיו צא וחשב כמה באמת שווה ק"ג שומן. סבורני שלמוצרים מעטים יש מחירים שונים

תנובת חלב ושומן בנתיב הל"ה, תשמ"ב

חודש	% שומן			ק"ג חלב לפרה בעדר	ק"ג חמ"מ			ק"ג חמ"ט ש ביקורת
	בביקורת	פרטי	תנובה		פרטי	ביקורת	בפועל	
10	3.0	2.98	3.13	23.6	22.84	22.89	23.2	21.71
11	3.2	3.03	3.31	22.6	21.98	22.37	22.62	21.51
12	3.2	3.13	3.33	24.4	23.98	24.15	24.47	23.23
1	3.3	3.11	3.21	26.3	25.8	26.3	26.06	25.45
2	3.0	3.04	3.2	25.8	25.13	25.02	25.54	23.73
3	3.2	3.02	3.11	25.6	24.88	25.34	25.11	24.37
4	3.1	3.05	3.2	26.5	25.93	26.07	26.33	24.9
5	3.6	3.18	3.3	27.5	27.17	28.32	27.52	27.96
6	3.25	3.09	3.34	28.62	28.02	28.47	28.73	26.79
7	3.1	2.9	3.23	27.88	26.76	27.32	27.68	26.09
8	2.9	2.67	3.24	25.65	24.03	24.62	25.5	23.18
9	3.1	2.88	3.33	26.2	25.1	25.68	26.28	24.52
תנובה שנתית	3.16	3.00	3.24	9,479	9,199	9,390	9,425	8,949

טיפוח! זה עוד לא הכל. בסיכום השנתי שהתקבל בפ"1, הבסיס לחישוב הפרש חמ"מ חזוי הוא 8,646, דבר המעורר גיחוך ומנותק מכל מציאות כלכלית.

אני יודע מהיכן נובע ההבדל העצום ויש בכך הצדקה טיפוחית, אך בשום פנים ואופן אין בכך הצדקה כללית.

דעה זו מביאה אותי לענין, אשר לשמו בלבד היה כדאי לטרוח בכתיבת רשימה זו.

לדעתי יש להפריד את מערכת הדיווח הטיפוחית ממערכת הדיווח הכלכלית. בעתיד יעשה הדבר על ידי מערכת הדיווח האזורית, אך עד שיבוא היום על המערכת הקיימת לספק לנו נתונים אמיתיים, על מנת שיהיה באפשרותנו לקבל החלטות נכונות.

"רווח" נוסף מרשימה זו עשוי להיות מציאת שיטה לדגימת השומן מן הפרות הבודדות, שתוצאותיה תהיינה דומות ככל האפשר לאחוז השומן הכללי. לדעתי, הטכניקה של בדיקת השומן היא נכונה. אבל הטכניקה של לקיחת הדוגמה השתבשה לחלוטין, דבר המביא להפרש הקיצוני שבין הבדיקה הבודדת לבדיקה הכללית.

לסיכום, חבר נתיב הל"ה הנשאל כמה חלב מניבות פרותיו, מה עליו להשיב? 8,646 ק"ג או אולי 9,199, אפשרי גם 9,390, ומתקבל על הדעת 9,425 וקיימת גם אופציה של 9,493! ואילו מה יותר פשוט מהתשובה: "פרותינו הניבו 9,479 ק"ג חלב עם 3.16% שומן". ואם נשווה זאת למציאות הכלכלית, אף נראה שהמרחק אינו רב ביותר.

בעזרת נתונים אלה ערכנו מספר חישובים: טור 5 הוא חמ"מ כפי שחושב מתוצאות טור בדיקת השומן הכללית. טור 7 הוא חמ"מ בפועל, כפי שחושב בעזרת נוסחת הטיפוח הקיימת על בסיס אחוז השומן בתנובה.

טור 8 מראה את כמות החלב כפי שחושבה לפי שיטת התשלום הקיימת כיום (חוזר תנובה מיום 12.09.82).

הטור האחרון, היינו תנובת החלב, מחושב לפי חמ"ש.

עד 1974 נמדד החלב בעבודה הטיפוחית לפי ערכו הקלורי. 1 ק"ג שומן היה שווה בערכו ל-16 ק"ג חלב, ובליטר חלב עם 3.5% שומן ניתן לשומן משקל של 56%. גם אז לא זכו לאוזן קשבת החברים, שהעזו לכפור בגישה הכלכלית של שיטת חישוב זו. היום הדבר נראה ברור מאד ומעורר גיחוך.

נראה לי, שהבוקר בשטח תמיד הקדים את ועדת הטיפוח בגישתו הכלכלית. היום ישנם מחשבים אזוריים המספקים את נתוני תנובות החלב האמיתיות ולא מכמתים אותם (מלשון כמות) לצרכים שהם זרים לכלכלה. במידה שלא נהיה ערים לעיוות הקיים בשיטה הנוכחית, יזנחו רבים מאיתנו את כרטיס ספר העדר ויפנו למחשב האזורי.

אם נזכר שבעבודה הטיפוחית בארץ מדברים על התקדמות בסדר גודל של עד 70 ק"ג בשנה, הרי ההבדל בתוצאות כל הטורים שהבאתי בטבלה מראה שלפי שיטות חישוב שונות – מחמ"מ פרטי (9,199) עד לחלב בפועל (9,493) – "הרווחנו" בהבל קולמוס לכל הפחות 4 שנות

חמ"מ או חמ"ט – איזה הוא הנכון לטיפוח?

תגובה למאמרו של מוטי אישיאיר בחוברת 180

חיים שטורמן, "און"

החלטות נכונות יותר, ובזה ערכם הגדול. גם מוטי מציין בפתח מאמרו ש"כעקרון החמ"מ הוא מושג נכון ואמיתי, המעניק שיפוט לתרומה הכלכלית של הפרה ושל פרי הטיפוח".

הוויכוח על השימוש בנוסחאות שונות לתיקוני התוצאה הערומה במשק – עתיק מאד. לדעתי התיקונים, כאשר הם נכונים, מקרבים אותנו לאמת, ולכן מאפשרים לנו לקבל